

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิกหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร หนังสือ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตของการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. การจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์
 - 1.1 แนวคิดการจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์
 - 1.2 ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
 - 1.3 แนวโน้มในการจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์
 - 1.4 สถาบันที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา
2. การจัดการเรียนการสอนในคลินิก
3. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก
4. คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์

การจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์ในปัจจุบัน อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลหลายแห่งทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน มีความแตกต่างกันทั้งในด้านนโยบาย การบริหารองค์กรของแต่ละสังกัด แต่ทุกสถาบันต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือผลิตบัณฑิตพยาบาลศาสตร์ ให้เป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม รักษาระดับมาตรฐานของวิชาชีพการพยาบาลให้ทรงคุณค่าในสังคมได้อย่างมั่นคง

1.1 แนวคิดการจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์

การจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์ เป็นกระบวนการปฏิบัติเพื่อสร้างบัณฑิตพยาบาล ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ ออกไปปฏิบัติภารกิจในการบริการสุขภาพอนามัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผู้รับบริการ ทั้ง 4 ด้าน คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วย การดูแลรักษาและการฟื้นฟูสภาพ วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติและเกี่ยวข้อง

กับการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน ทั้งในภาวะสุขภาพปกติและ ภาวะสุขภาพเบี่ยงเบน พยาบาลจะต้องใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวล สิ่งแวดล้อมทุกด้านของผู้รับบริการเข้าด้วยกัน (สมพันธ์ ทัศนธีระนันท์, 2540 : 179) ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลเป็นอย่างดี และสามารถประยุกต์ใช้ ความรู้เหล่านี้แก่ผู้รับบริการแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม การศึกษาจำเป็นต้องเตรียมนักศึกษา พยาบาลให้มีความสามารถ ทั้งด้านวิชาการตามลักษณะของวิชาชีพและต้องมีความสามารถในการ ปฏิบัติการพยาบาล การเรียนการสอนจึงประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ ซึ่งต้องสอดคล้องและผสมผสานกันไป เพื่อให้บัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์มี ความสามารถตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

1.2 ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่เป็นเกณฑ์ มาตรฐานกำหนดโดยทบวงมหาวิทยาลัย หลักสูตรการพยาบาลนี้ มุ่งให้มีความสอดคล้องกับแผน พัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ และจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาหรือปณิธานของ สถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพของสาขาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งรวมถึง การผดุงครรภ์ด้วย จากปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของแต่ละ สถาบันการศึกษาจะมีกรอบแนวคิดที่คล้ายๆ กัน คือจะกล่าวถึง มนุษย์ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และ การพยาบาล

ปรัชญาหลักสูตร

การจัดการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ การเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดอย่างเป็นระบบ มีเสรีภาพในการตัดสินใจ และรับผิดชอบ ในชีวิตของตนเองและของผู้รับบริการ ซึ่งผู้เรียน ผู้รับบริการ มีโอกาสเลือกและตัดสินใจต่อประสบ การณ์ที่ได้รับ และมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสถาบันการศึกษายาบาลจะสร้าง บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม ที่เป็นกัลยาณมิตรให้แก่ผู้เรียนเสริมสร้างให้ผู้เรียนมุ่งสู่ความสำเร็จ เกิด ปัญญาและความสุข ครูจะเป็นผู้ให้โอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ใช้ศักยภาพ ความ สามารถและความถนัดของตนเองในการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับในสถาบันประยุกต์ใช้กับความเป็น จริยในปัจจุบัน เพื่อสร้างผู้เรียนให้ตระหนักในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ประกอบไปด้วยวิชาการศึกษาทั่วไปวิชาพื้นฐาน และวิชาชีพ เพื่อสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลที่มีสมรรถนะทางวิชาชีพ และสมรรถนะทางวิชาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ในบริการพยาบาลอย่างมีคุณธรรม พัฒนาตนเองและวิชาชีพ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชน เป็นพลเมืองของประเทศและของโลก

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล

1. มีความรู้เชิงวิชาการและเชิงวิชาชีพเพียงพอที่จะปฏิบัติการพยาบาล
2. มีคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึกและเสียสละในการปฏิบัติวิชาชีพการพยาบาล
3. มีทักษะการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งได้แก่
 - 3.1 การนำแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ในกระบวนการพยาบาลกับบุคคลทุกเพศทุกวัยอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
 - 3.2 ติดต่อสื่อสารได้เป็นอย่างดี
 - 3.3 บริหารจัดการและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ
 - 3.4 เป็นที่ปรึกษาและสามารถให้ข้อมูลด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการได้
 - 3.5 ทำงานเป็นทีมได้
4. ปฏิบัติการพยาบาลภายใต้กฎหมายวิชาชีพและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
5. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากปรัชญาและวัตถุประสงค์ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่านักการศึกษากการพยาบาล ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และสามารถให้บริการพยาบาลแก่ผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามความต้องการและความคาดหวังของสังคม โดยภาพรวมที่ส่งผลต่อการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ 3 ประการ คือ การมีความสามารถเชิงวิชาชีพเพื่อให้บริการพยาบาล การมีความสามารถเชิงวิชาการในการแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และการมีความสามารถสากลในการดำรงชีวิตในโลกสมัยใหม่ ซึ่งความสามารถสากลนี้เป็นจุดเน้นของคุณลักษณะของความเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคตที่แตกต่างไปจากเดิม (ละเอียด แจ่มจันทร์, 2540 : 94)

1.3 แนวโน้มการจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาทางพยาบาลมีความจำเป็นต้องพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ในด้านปรัชญา หลักสูตร วิธีการสอน สื่อการสอนและการประเมินผล เพื่อให้กระบวนการในการผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลมีคุณภาพ สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่แปรเปลี่ยนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ประชากร เทคโนโลยี และอื่นๆ ของโลก เพื่อให้ทันกับสภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการ ดังนั้นการจัดการศึกษาทางการพยาบาลจำเป็นต้อง 1)พัฒนาหลักสูตรด้านความพร้อมในการจัดให้บริการพยาบาลที่ครอบคลุมในทุกสถานที่ให้บริการ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของปัญหา และสังคมไปสู่นาคต 2)พัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การสอนมากที่สุด สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3)พัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบรรยากาศทางวิชาการ ที่ดึงดูดความสนใจและต้องการที่จะศึกษา 4)พัฒนาเครือข่ายความรู้ทางการศึกษาพยาบาล โดยประสานงาน ระหว่างสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งภายใน และต่างประเทศ 5)พัฒนาความเป็นมนุษย์ โดย สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน (จินตนา ยูนิพันธุ์ และ ลิลิต ศิริทรัพย์จันท์, 2542 : 36-37) การประกันคุณภาพผลผลิต เป็นแนวทางให้ สถาบันการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์สร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสามารถผลิตบัณฑิต พยาบาลที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ ซึ่งการประกันคุณภาพยังเป็นการเสริมสร้างมาตรฐาน การศึกษาทางการพยาบาลให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ เพื่อความเป็นเลิศทางสถาบัน ดังนั้นทุกสถาบันการศึกษาพยาบาลจะต้องดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งจัดตั้งใหม่ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและ ประเมินคุณภาพภายนอก

ที่ประชุมคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐ เมื่อ 5 สิงหาคม 2542 เห็นชอบด้วยองค์ประกอบประกันคุณภาพการศึกษาว่าประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ 1) ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ขององค์กร 2) การเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย หลักสูตร อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน นักศึกษา การวัดและประเมินผล บัณฑิตเกื้อหนุน และอาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน นักศึกษา การวัดและประเมินผล บัณฑิตเกื้อหนุน และศิษย์เก่า 3) กิจกรรมการพัฒนานักศึกษา 4) การวิจัยและผลงานวิชาการ 5) การบริการทางวิชาการแก่ สังคม 6) การทำนุศิลปวัฒนธรรม 7) การบริหารและจัดการ 8) การเงินและงบประมาณ และ

9) ระบบกลไกการประกันคุณภาพ (ประนอม โอทกานนท์, 2543 : 24) กระบวนการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นการศึกษาย่างมีระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต ซึ่งปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นักศึกษา หลักสูตร คณาจารย์ บริการสนับสนุน การบริหารสถาบัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอาจารย์พยาบาลเป็นปัจจัยนำเข้าปัจจัยหนึ่งซึ่งต้องประกันคุณภาพด้วย จึงได้มีการกำหนดคุณวุฒิและคุณสมบัติของอาจารย์พยาบาลไว้ดังนี้ คือ มีวุฒิการศึกษาในสาขาพยาบาลศาสตร์ระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ทางการปฏิบัติการพยาบาลอย่างน้อย 3 ปี หลังสำเร็จการศึกษามีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และเป็นสมาชิกสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ลักษณะของการเป็นคนดี คนเก่งและสุขภาพดี เป็นต้น (ประนอม โอทกานนท์, 2543 : 86)

1.4 สถาบันที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาวิชาชีพพยาบาลหลายแห่งทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านนโยบายการบริหารองค์กรของแต่ละสังกัด แต่ทุกสถาบันต่างก็พยายามที่จะพัฒนาการศึกษาพยาบาลเพื่อผลิตบัณฑิตพยาบาลให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพื่อรักษาระดับมาตรฐานของวิชาชีพให้ทรงคุณค่าในสังคมได้อย่างมั่นคง ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งสิ้น 64 สถาบัน ลักษณะการบริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลแบ่งออกเป็น 6 ประเภทตามสังกัดสถาบัน ได้ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีนโยบายในการผลิตพยาบาลวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการของสังคมและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งผลิตผู้ชำนาญเฉพาะทาง ผู้สำเร็จการศึกษามีทั้งผู้ที่ได้รับและไม่ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจากทางรัฐบาล ผู้ที่ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษามีข้อผูกพันในการทำงานภายหลังสำเร็จการศึกษา สำหรับผู้ที่ไม่ได้รับการอุดหนุนทุนการศึกษามีอิสระ ในการเลือกประกอบวิชาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษา สถาบันการศึกษาพยาบาลเหล่านี้ เช่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

2. สถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดสมาคม สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาล ที่มีนโยบายในการผลิตพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษากฎปฏิบัติงานในสถานบริการด้านสุขภาพ ที่กำเนิดมาจากองค์กรทางศาสนา หรือมูลนิธิที่เป็นเจ้าของสถาบันการศึกษานั้นๆ หรือให้ผู้สำเร็จการศึกษาทำงานในสถานธุรกิจบริการด้านสุขภาพ มีคณะกรรมการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจากสำนักงานปลัดทบวง

มหาวิทยาลัย เป็นผู้ดูแลด้านมาตรฐานการศึกษา สถาบันการศึกษาพยาบาลเหล่านี้ เช่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น

3. สถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาล ที่มีนโยบายในการผลิตบุคลากรให้เพียงพอกับการขยายบริการด้านการรักษาพยาบาลในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยจะให้ทุนการศึกษาแก่บุคคลที่เข้ามาศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาก็ก้อนกลับไปปฏิบัติงานในภูมิภาคเดิม สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดนี้ที่เปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (4 ปี) มีทั้งหมด 37 แห่ง สถาบันการศึกษาพยาบาลเหล่านี้ เช่น วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี ชัยนาท เป็นต้น

4. สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหมและสังกัดสำนักงาน

ตำรวจแห่งชาติ

สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหม มีนโยบายการผลิตเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงานด้านการพยาบาลในกองทัพ มีสถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัด คือ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ

ส่วนสถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีนโยบายการผลิตเพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงานด้านการพยาบาลในกรมตำรวจ มีสถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัด คือ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ

5. สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร

เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีนโยบายการผลิตเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงานด้านการพยาบาลในสถานที่ด้านสุขภาพในหน่วยงานของสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัด คือ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์

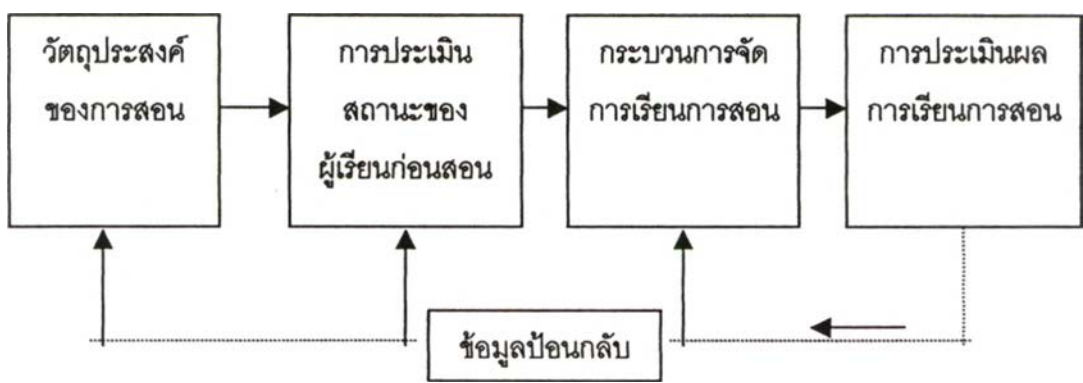
6. สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดสภาการขาดไทย

เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาล ที่มีนโยบายการผลิตเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงานด้านการพยาบาลในสถานบริการด้านสุขภาพในหน่วยงานของสภาการขาดไทย และสถานบริการทางสุขภาพอื่นๆ มีสถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัด คือ วิทยาลัยพยาบาล สภาการขาดไทย

2. การจัดการเรียนการสอนในคลินิก

การจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์ นอกจากการศึกษาในชั้นเรียนแล้ว การฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาเป็นจุดสำคัญที่จะเสริมสร้างความรู้ ความชำนาญและเกิดทักษะรวมทั้งเจตคติ ที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล (สมพันธ์ นิญชีระนันท์, 2540 : 179) ซึ่งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในคลินิกนั้น เพื่อให้ นักศึกษาสามารถที่จะนำความรู้ภาคทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในการปฏิบัติจริงได้เหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์ชีวิต(พนิดา กุลพิบูลย์, 2532 : 42)การจัดการเรียนการสอนในคลินิกเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากสภาพหรือเหตุการณ์ที่เป็นจริงเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้เห็น และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง(จริยาวัตร คมพยัคม, 2537 : 64) นอกจากนี้เป็นการเตรียมให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการฝึกปฏิบัติอย่างมีทักษะและมีความสามารถในการวินิจฉัยปัญหาของผู้ป่วย ตลอดจนให้การดูแลผู้รับบริการ (Meleca, 1981 : 33) ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลสามารถปฏิบัติการด้วยความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ด้วยทักษะที่ถูกต้องแม่นยำ

การจัดการเรียนการสอนในคลินิกนั้น อาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิกเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนภาคปฏิบัติ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงต้องยึดรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่ง Glasser (1962 อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสูงศรี, 2531:131-133; ทศพร ประเสริฐสุข, 2537:1; สัจจิต อุทรานันท์ 2532:14) ได้เสนอองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ของการสอน 2) การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) การประเมินผลการเรียนการสอน และ 5) ข้อมูลป้อนกลับ ดังแสดงไว้ในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ระบบการเรียนการสอนของ Glasser (1962)

1. วัตถุประสงค์ของการสอน

การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน เป็นการกำหนดความต้องการของผู้สอนว่าหลังจากการสอนแล้วต้องการให้เกิดผลลัพธ์อะไรกับผู้เรียนบ้าง ซึ่งในการสอนทุกครั้งจำเป็นจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักสูตร เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการกำหนดเนื้อหาและแผนการสอนให้ครอบคลุมเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งเป็นแนวทางในการประเมินผลการเรียนและเป็นแนวทางสำหรับผู้เรียนประเมินตนเอง (ครุณี ชุณหะวัต, 2536 : 253 - 254)

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และต้องครอบคลุมความรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านเจตพิสัย รวมทั้งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี คือ มุ่งให้นักศึกษามีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การพัฒนาด้านพุทธิพิสัย มุ่งให้นักศึกษาได้เรียนรู้ความจริง ได้ใช้ความคิด สติปัญญาและความสามารถในการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของผู้รับบริการ พร้อมทั้งวางแผนและประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์, 2525 : 3) หรือมุ่งเน้นให้นักศึกษา คิดเป็น (กุลยา ตันตติผลาชีวะ, 2535 : 37) นักศึกษาพยาบาลจะต้องฝึกการคิดเป็น ที่เกี่ยวกับความรู้ในหลักการและทฤษฎีทางการพยาบาล ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล ความรู้ในการแก้ปัญหา ความรู้เกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อมและความรู้เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ของพยาบาลตามพระราชบัญญัติประกอบวิชาชีพ เป็นต้น ซึ่งนักศึกษาจะได้รับพัฒนาทักษะด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง การสังเกต การตัดสินใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2) การพัฒนาด้านทักษะพิสัย มุ่งให้นักศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการในแต่ละราย สามารถดัดแปลง แก้ไข แนวทางการปฏิบัติพยาบาลได้อย่างรอบคอบและมีเหตุผลที่ดี (สมคิด รักษาสัตย์ และ ประนอม โอทกานนท์, 2525 : 5)หรือมุ่งเน้นให้นักศึกษาปฏิบัติการพยาบาลที่ถูกต้อง แม่นยำตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและมีเหตุผลอยู่ในกรอบของความเป็นวิชาชีพ นักศึกษาจะต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาสุขภาพได้จริง และผู้รับบริการมีความปลอดภัยจากการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา (กุลยา ตันตติผลาชีวะ, 2535 : 38) ซึ่งนักศึกษาจะได้รับการพัฒนาทักษะด้านเทคนิคการพยาบาล การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การให้ความรู้และ

คำปรึกษาเกี่ยวกับด้านสุขภาพ จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการสอนในคลินิกสามารถพัฒนาทักษะทางการพยาบาลได้มากกว่าการสอนในห้องเรียน

3) การพัฒนาด้านเจตพิสัย มุ่งพัฒนานักศึกษาด้านความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ความนิยมชมชอบ ความสามารถในการปรับตัวและความสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ เป็นการปลูกฝังนักศึกษา ให้เกิดความเลื่อมใสและศรัทธาในวิชาชีพ มีความอดทน เสียสละ และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ (สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์, 2525 : 4) มุ่งให้นักศึกษาสามารถกระทำ และปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามบทบาทหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2535 : 39) ซึ่งต้องมีทักษะการบริหารงานและการบริหารบุคคล (Mellish, 1990 : 218) มีความเป็นผู้นำทางวิชาชีพและประพฤติตนอยู่ในกรอบแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพ และเป็นแบบอย่างที่ดีทางสุขภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นแบบอย่างให้นักศึกษาได้ซึมซับ เจตคติ ค่านิยม และวัฒนธรรมวิชาชีพเข้ามาเป็นของตน ซึ่งการสอนในคลินิกสามารถพัฒนาเจตพิสัยได้ดีกว่าการสอนในห้องเรียน

การจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก นอกจากการเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นทั้งสามด้านดังกล่าวแล้ว นักศึกษาจะได้พัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ด้วย (ดวงวดี สังโฆบล, 2532 : 686) ทั้งขณะที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน หรือเมื่อจบไปเป็นพยาบาลวิชาชีพแล้วยังจะต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพ หรือปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้รับบริการ การพัฒนาทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและทักษะการทำงานเป็นทีมจึงเป็นทักษะที่นักศึกษาจะต้องเรียนรู้ในขณะที่ฝึกปฏิบัติงานในคลินิก ซึ่งการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างนักศึกษาพยาบาล อาจารย์ ผู้รับบริการ ญาติ หรือเจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพ ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ และช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานด้วย (Windsor, 1987 : 152)

2. การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน

เป็นการประเมินความพร้อมเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสิ่งที่ควรประเมินได้แก่ ระดับความรู้ในเรื่องที่จะสอน หากพบว่าผู้เรียนมีความรู้เพียงพอแล้วก็ดำเนินการสอนต่อไปได้ แต่หากพบว่าผู้เรียนยังมีพื้นฐานไม่เพียงพอ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานนั้นเสียก่อน นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษาด้วยว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างไร มีเจตคติในเรื่องที่จะสอนอย่างไร บุคลิกภาพเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดบทเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และผู้สอนมีข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้เปรียบเทียบกับพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจากได้รับการสอน เป็น

สิ่งที่ยืนยันได้ว่าผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจริง (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2536 : 69) การประเมิน ผู้เรียนก่อนสอนจะต้องมีการประเมินอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตที่จะต้องประเมิน การรวบรวมข้อมูลจะต้องมาจากหลายแหล่งและใช้วิธีการประเมินหลายวิธี ผลการประเมินจะช่วยให้ผู้สอนทราบถึงความต้องการของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง สามารถวางแผนการสอนได้ถูกต้องตรงกับความต้องการของผู้เรียน ได้รู้จักผู้เรียนมากขึ้น สามารถเตรียมตัวในการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (ประกายแก้ว ประพฤติก้อย, 2536 : 52-153)

3. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

เป็นการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการจัดลำดับขั้นตอนของการเรียนการสอน และเลือกวิธีการสอนแบบต่างๆ ที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านของความรู้ ทักษะ เจตคติ รวมทั้งการปรับตัวให้แก่นักศึกษาด้วย (สุพิน บุญชูวงศ์, 2531 : 75) การจัดการเรียนการสอนในคลินิก ต้องครอบคลุมทั้งการกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนการสอนและวิธีการสอน(จินตนา ยูนิพันธุ์, 2536 : 69) เป็นการจัดขอบเขตของความรู้ ประสบการณ์ และสิ่งที่นักศึกษาพยาบาลจะต้องเรียนรู้ตามหลักสูตร อาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานการสอนในคลินิก จะเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมให้แก่ นักศึกษาตามขอบเขตที่วางไว้ ซึ่งกิจกรรมที่อาจารย์พยาบาลจะต้องกระทำในการวางแผนการสอน ได้แก่ กำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหาและกิจกรรมการสอน วิธีการสอน วิธีการประเมินผล เมื่อวางแผนการสอนไว้อย่างชัดเจนแล้ว อาจารย์พยาบาลจะต้องดำเนินการตามแผนที่ทำได้ เพื่อให้การเรียนการสอนในคลินิกเชื่อมโยงกับความรู้จากภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง แต่การดำเนินการสอนและการนิเทศอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากสภาวะการณ์ในหอผู้ป่วยเกิดการเปลี่ยนแปลง อาจารย์พยาบาลจำเป็นต้องปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ กิจกรรมที่อาจารย์พยาบาลจะต้องปฏิบัติในการดำเนินการสอน ได้แก่ การปฐมนิเทศ การชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในคลินิก การจัดประสบการณ์หรือมอบหมายงาน การนิเทศ การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน นักศึกษาในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก และการติดตามประเมินความสามารถในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา (นันทนา น้าฝน, 2527 : 5 - 9)

4. การประเมินผลการเรียนการสอน

เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการประเมินผลในรูปแบบต่างๆ นำมาเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2533 : 94 ; Infante, 1985 cited in Ferguson & Calder, 1993 : 31) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ดำเนินต่อมาจากกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการประเมินความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนการประเมินผลประสิทธิภาพในการสอน และนำเอาผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา (Mellish, 1990 : 229) การประเมินผลภาคปฏิบัติจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพราะการประเมินผลมีความสำคัญ คือ 1) สามารถตัดสินความรู้พื้นฐานและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน 2) ประเมินความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนจากการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย 3) พิจารณาศาสนาความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลและการตัดสินใจในการทำงาน 4) ประเมินปัญหาการเรียนภาคปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่ม 5) จัดระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อนำมาจัดประสบการณ์การเรียนการสอนในคลินิกที่เหมาะสม (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2535 : 37)

จะเห็นได้ว่า การประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาล ถ้าไม่มีกระบวนการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแล้วอาจจะทำให้สถาบันการศึกษาพยาบาลไม่บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

5. ข้อมูลป้อนกลับ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลและจะเป็นข้อมูลป้อนกลับให้ผู้เรียนและผู้สอนทราบว่าต้องปรับปรุงแก้ไขในองค์ประกอบใดของการจัดการเรียนการสอน เช่น จากผลการประเมินพบว่ามึนักศึกษาบางคนได้รับประสบการณ์ไม่ครบตามที่กำหนด อาจารย์พยาบาลจะต้องจัดหาประสบการณ์ให้แก่นักศึกษาเพิ่มเติมหรือขยายเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้การให้ข้อมูลป้อนกลับด้านบวก (positive feedback) จะส่งเสริมให้นักศึกษามีความมั่นใจในตนเอง แต่ถ้าให้ข้อมูลป้อนกลับด้านลบ (negative feedback) ทำให้นักศึกษาไม่มั่นใจในตนเอง (Flager, Loper-Power & Spitzer, 1988 : 344)

การจัดการเรียนการสอนในคลินิกมีความยุ่งยาก เพราะต้องเผชิญสถานการณ์ในคลินิกที่ไม่สามารถควบคุม และการเรียนรู้ในคลินิกเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตมนุษย์ มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสิ่งแวดล้อม การที่อาจารย์พยาบาลจะจัดการเรียนการสอนในคลินิกให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และความมุ่งหวังของสถาบันการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนในคลินิก

3. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก

อาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิกจะต้องมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นครูและพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งสรุปได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านการสอน บริการพยาบาล วิชาชีพครูและวิชาชีพการพยาบาล

1. ด้านการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนการสอนในคลินิกเป็นหัวใจของหลักสูตรการสอนวิชาชีพการพยาบาล ดังนั้น หน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานการสอนในคลินิก ด้านการเรียนการสอนอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประการด้วยกัน คือ หน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้เรียน หน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะอาจารย์ประจำการหอผู้ป่วย และหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเอง

1.1 หน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้เรียน

ครูพยาบาลที่ปฏิบัติงานการสอนในคลินิก คือผู้เริ่มต้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการปฏิบัติงานการพยาบาลในหอผู้ป่วย ตามความต้องการผู้เรียน และสถาบันการศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของอาจารย์พยาบาลที่มีต่อผู้เรียนมีมากมาย นันทาน้ำฝน (2527 : 5-9) พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์(2538 : 50-54) สมคิด รักษาสิทธิ์ และ ประนอม โอทกานนท์ (2525 : 105-111) ได้รวบรวมไว้ ได้แก่

1.1.1 เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมว่ามีสิ่งใดที่นักศึกษาจะต้องเรียนรู้ ซึ่งจะได้มาจากการศึกษาปรัชญาหลักสูตรและของสถาบันอย่างถ่องแท้

1.1.2 เนื้อหาที่สอน เนื้อหาจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และควรจะวางแผนการใช้ระยะเวลาในการสอนกับเนื้อหาที่จะสอนด้วย

1.1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน จะทำให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ นักศึกษามีความพอใจและเกิดความสุข โดยเลือกให้เรียนจากง่ายไปหายาก พยายามจัดการฝึกปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความพร้อมของนักศึกษา ความเป็นบุคคล และความต้องการของผู้รับบริการด้วย

1.1.4 วิธีการสอน การเลือกวิธีการสอนจะต้องคำนึงถึงความต้องการความสนใจ คุณลักษณะเฉพาะ และประสบการณ์ของนักศึกษาแต่ละคน ตลอดจนการคำนึงถึงสิทธิ และความเป็นบุคคลของผู้รับบริการด้วย

1.1.5 ประมุขนิเทศนักศึกษาก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย เพื่อให้ นักศึกษาได้รู้จักคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม เมื่อนักศึกษาปฏิบัติงานจะสามารถปฏิบัติงานได้สะดวก

1.1.6 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในหอผู้ป่วย เพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจ วัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติ และแนวทางการปฏิบัติ

1.1.7 จัดทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้รับบริการได้ตามแผนการพยาบาลที่จัดทำไว้ โดยประสานงานกับหัวหน้าหอผู้ป่วย

1.1.8 ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่จัดทำไว้อย่างเป็นระบบ ตามลำดับขั้น ใช้เวลาในการสอนอย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามและมีอิสระทางความคิด เสริมแรงจูงใจแก่นักศึกษาตามความเหมาะสม เพื่อให้นักศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

1.1.9 มอบหมายงานการฝึกปฏิบัติการพยาบาลประจำวัน และ มอบหมายงานการศึกษา ุบัติการณ์ หรือการศึกษาผู้ป่วยตามแผนการเรียนการสอนที่จัดทำไว้

1.1.10 ดูแลนักศึกษาระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน เมื่อนักศึกษามีปัญหา ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลจะเป็นการพัฒนาทักษะ และความสามารถในการแก้ปัญหาของ นักศึกษา

1.1.11 ตรวจสอบผลงานการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาที่ได้รับมอบหมายงานไว้ ให้ข้อมูล ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในการวางแผนการพยาบาลแก่ผู้ป่วย และบันทึก ความก้าวหน้าในการฝึกปฏิบัติของนักศึกษา

1.1.12 จัดอภิปรายกับนักศึกษาพยาบาลถึงการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ข้อสังเกต ปัญหาของผู้รับบริการและนักศึกษา ข้อแก้ไข ผลการฝึกปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ ที่เหมาะสม

1.1.13 กระตุ้นให้นักศึกษาสนใจศึกษาค้นคว้าปัญหาของผู้รับบริการ โดยการใช้คำถาม การให้แนวทางหรือหยิบยกปัญหาขึ้นมาให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

1.1.14 แนะนำแหล่งวิทยาการให้นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาสามารถค้นคว้าเพิ่มเติม หรือศึกษาได้ด้วยตนเอง

1.1.15 ประเมินความรู้ของนักศึกษา ทั้งก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติ ช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการ และได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ นอกเหนือจากในชั้นเรียน

1.2 หน้าที่รับผิดชอบในฐานะอาจารย์ประจำการหอผู้ป่วย

อาจารย์พยาบาลจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรฝ่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ อันจะช่วยให้การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนในคลินิกได้มีประสิทธิภาพและได้รับผลสูงสุด การที่นักศึกษาจะเรียนรู้ได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์พยาบาลในคลินิกกับนักศึกษา(Flager, Loper-Powers, & Spitzwe, 1988 : 343 ; Windsor, 1987 : 152) บุคคลที่อาจารย์พยาบาลประจำการหอผู้ป่วยจะต้องเกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์ที่ดี ดังนี้ คือ อาจารย์พยาบาลที่ทำการสอนในห้องเรียน หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลประจำหอผู้ป่วย ผู้รับบริการและญาติ และแพทย์ผู้ซึ่งรับผิดชอบในการรักษาผู้ป่วยโดยตรง (สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์, 2525:30 – 32)

1.3 หน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง

อาจารย์พยาบาลควรมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังที่ นันทนา น้ำฝน (2527 : 5-9) พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์(2538 : 50-54) สมคิด รักษาสัตย์และประนอม โอทกานนท์ (2525 : 30-32) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

1.3.1. ทำการสอนด้วยความเต็มใจและความตั้งใจ พร้อมทั้งจะให้คำแนะนำต่อผู้เรียน ทั้งเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทำงานด้วยความตั้งใจ

1.3.2 ศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาสอน นำผู้ป่วยมาเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ครูต้องใช้วิจารณญาณที่จะแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน

1.3.3. ต้องให้ความสนใจและติดตามพฤติกรรมหรือความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นหลักการนำไปปฏิบัติภารกิจได้จริง ๆ และพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

1.3.4. มีอิสระในด้านการแสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผล พยายามทำความเข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างของบุคคล ในด้านบุคลิกภาพ ภูมิปัญญา การปรับตัว และการแสวงหาความรู้

1.3.5. พร้อมที่จะให้ความเห็นใจ และความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ นักศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการเรียนรู้ โดยหาวิธีการต่างๆ ที่จะกระตุ้นให้นักศึกษาได้ใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่

1.3.6. เข้าใจและยอมรับกันว่า หน้าที่ส่วนหนึ่งของอาจารย์พยาบาลก็คือ ต้องเป็นที่พึ่งของนักศึกษาโดยเฉพาะในด้านเนื้อหาความรู้ วิธีการปฏิบัติการพยาบาล เพราะฉะนั้น อาจารย์พยาบาลต้องเป็นบุคคลที่มีอารมณ์หนักแน่น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ วางตัวได้เหมาะสม ใช้ความคิดอย่างรอบคอบในการแก้ปัญหา

1.3.7. ให้ความสนใจในความคิดเห็น และการแสดงออกของนักศึกษา เพื่อเป็นการเสริมความตั้งใจ ความอยากรู้ของนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.3.8. ริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้การปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วยมีพัฒนาการอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันก็ควรพยายามปลูกฝังคุณลักษณะเหล่านี้ให้แก่ผู้เรียนด้วย

1.3.9. มีความสามารถในการให้การพยาบาลผู้รับบริการตนเอง โดยเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับผู้เรียนในการปฏิบัติการพยาบาล โดยนำความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้รับบริการ แสดงวิธีการสังเกตหรือวิธีการค้นหาปัญหาของผู้รับบริการ การวางแผนการพยาบาล วิธีการปฏิบัติการพยาบาล ตลอดจนถึงวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์

2. ด้านบริการพยาบาล

อาจารย์พยาบาลถือว่าเป็นพยาบาลวิชาชีพ ดังนั้นอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานการสอนในคลินิก จะต้องมีความรับผิดชอบตามขอบเขตของพยาบาลวิชาชีพตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการสนับสนุนงานด้านอื่น ๆ ดังนั้นอาจารย์พยาบาลจะต้องมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1 ให้ความร่วมมือกับหัวหน้าหอผู้ป่วยในการจัดหอผู้ป่วย

2.2 มีส่วนร่วมในการทดลอง และค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ

2.3 ปรับปรุงการปฏิบัติการพยาบาลตามความรู้ใหม่ที่ได้รับการรับรอง และเป็นไปตามมาตรฐานการพยาบาล

- 2.4 เข้าร่วมโครงการจัดการอบรมภายในฝ่ายการพยาบาล
- 2.5 ให้ความร่วมมือในด้านวิชาการแก่หอผู้ป่วย พร้อมทั้งจะให้คำแนะนำช่วยเหลือ
- 2.6 ควบคุมการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และปลอดภัยแก่ผู้รับบริการ
- 2.7 เป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.8 ใช้หลักการและแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติการพยาบาลได้
- 2.9 ปฏิบัติการพยาบาลโดยยึดหลักความถูกต้อง และมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ

3. ด้านวิชาชีพครู

ในฐานะที่เป็นครูพยาบาลถือว่าอยู่ในวิชาชีพครู ต้องยึดถือและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพครู และต้องเป็นแม่พิมพ์ที่ดี ดังนั้นผู้ดำเนินอาชีพครูจะต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักศึกษาเกิดความเคารพนับถือ เลื่อมใสศรัทธา เชื่อมมั่น ดังที่ ครุสภาได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครุสภา พ.ศ. 2537 (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2542 : 41-44) ได้กล่าวไว้ดังนี้

- มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ
- มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
- มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
- มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
- มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
- มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
- มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน
- มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

ลักษณะของครูที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา กล่าวถึง ภาระหน้าที่ของครู การสอน และลักษณะของครู ได้กำหนดลักษณะของครูที่ดีคือคำสอนเรื่อง กัลยาณมิตรธรรม 7 (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2542 : 47-48) ดังนี้

1. ปิโย หมายถึง ครูเป็นผู้ให้ความสนิทสนมแก่ศิษย์เพื่อให้ศิษย์มีความสบายใจและกล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหารือเรื่องต่างๆ ครูทำตัวให้น่ารักและเป็นที่รักแก่ศิษย์

2. ครู หมายถึง ครูจะต้องดูแลและปกครองศิษย์ ให้ศิษย์มีความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และรู้สึกปลอดภัย ครูต้องประพฤติสมควรแก่ฐานะ

3. ภาวนีโย หมายถึง ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ที่ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ครูจะต้องฝึกตนเองให้เชี่ยวชาญในวิชาการและให้มีสมรรถภาพในการทำงานอยู่เสมอ

4. วัตตา หมายถึง ครูจะต้องรู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ สอนในสิ่งที่ถูกต้องไม่บิดเบือนและครูต้องรู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

5. วจนิกขโม หมายถึง ครูต้องพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา การซักถาม คำเสนอแนะและคำวิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่ฉุนเฉียวและสามารถควบคุมอารมณ์ได้

6. คัมภีรญจะ กถัง กัตตา หมายถึง ครูต้องสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย และช่วยเหลือให้ศิษย์ได้เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วยการอธิบายสาระสำคัญต่างๆ ของวิชาได้ถูกต้องแม่นยำ

7. โน จักฐาเน นิโยชเย หมายถึง ครูไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ครูไม่ประพฤติสิ่งชั่วละเว้นจากอบายมุข 6 อันได้แก่ ติดสุราและของมีนเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่น ติดการพนันคบคนชั่ว และเกียจคร้านการทำงาน

4. ด้านวิชาชีพการพยาบาล อาจารย์พยาบาลถือว่าอยู่ในวิชาชีพพยาบาล ดังนั้นจะต้องยอมรับในความเป็นวิชาชีพการพยาบาล จะต้องมึลักษณะของการเป็นพยาบาลที่ดี (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527 : 39) คือต้องมีความรับผิดชอบดังนี้

4.1 รับผิดชอบเพื่อดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานในด้านการสอนและการพยาบาลที่ได้มาตรฐาน โดย

4.1.1 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานการพยาบาล

4.1.2 ประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาลของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และให้ความเห็นเกี่ยวกับการจบการศึกษา และการรับใบประกอบโรคศิลป์

- 4.1.3 จัดสรรกิจกรรมแก่พยาบาลจบใหม่ เพื่อช่วยให้มีการพัฒนา
ด้านเนื้อหาวิชาอย่างมีประสิทธิภาพในสถานที่ตนรับผิดชอบ
- 4.1.2.1 ประเมินหลักสูตรสม่ำเสมอเพื่อให้การพยาบาลได้
มาตรฐานยิ่งขึ้น
- 4.1.2.2 ตั้งและกระตุ้นให้มีมาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาล
และจรรยาวิชาชีพการพยาบาล
- 4.1.3 แนะนำแนวทางและสอนผู้เรียนในด้านการศึกษา
- 4.2 รับผิดชอบต่อองค์การวิชาชีพในด้านการศึกษา และเป็นสมาชิก
- 4.3 รับผิดชอบต่อผู้ร่วมงานและให้มีความร่วมมือ เพื่อให้สอดคล้องตาม
หลักสูตร และวัตถุประสงค์
- 4.4 รับผิดชอบในการค้นหา นำความรู้ใหม่มาใช้ทางการพยาบาลจาก
ความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยการอ่าน การวิจัย การประชุม ค้นคว้า ดูงาน
เป็นต้น หรือเป็นการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้อันเป็นแก่นของวิชาชีพ
- 4.5 มีความรักในวิชาชีพอย่างแท้จริง เข้าใจความหมายของคำว่า
การพยาบาล
- 4.6 ยึดมั่นในจรรยาวิชาชีพ

สถาบันการศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ได้กำหนด บทบาท ขอบเขตความรับผิดชอบ
ของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิกได้สอดคล้องกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบดังกล่าว
ข้างต้น ซึ่งมีทั้งบทบาทด้านการสอน การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การจัดประสบการณ์
ให้แก่นักศึกษา การนิเทศ และการประเมินผล บทบาทการเป็นครู และยังได้กล่าวถึงด้านการให้
บริการแก่ผู้รับบริการในฐานะที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาวิชาชีพ
พยาบาลให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4. คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก

เป็นคุณลักษณะเฉพาะที่ได้รับการปลูกฝัง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมตั้งแต่เข้ารับ
การศึกษาวิชาชีพการพยาบาล รวมถึงพฤติกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อม
ที่เผชิญอยู่ ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกัน เช่น อาจารย์พยาบาลบางท่าน
เป็นคนเจ้าระเบียบ ใจดี เข้มงวดในการให้คะแนน หรือไม่ค่อยยิ้ม ทำท่วงท่าเกรงขาม พฤติกรรม
ดังกล่าวอาจทำให้นักศึกษาพยาบาลไม่กล้าเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ ไม่กล้าซักถาม ซึ่งจะทำได้

นักศึกษาเรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ แต่มีอาจารย์พยาบาลบางท่านใจดีเป็นกันเองกับนักศึกษา ทำทาง
 ออบอุ้ม ทำให้นักศึกษากล้าที่จะเข้าไปมี ปฏิสัมพันธ์และอยากที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ที่อาจารย์
 จัดให้ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมและความสามารถของอาจารย์พยาบาลในคลินิกมีความสำคัญต่อ
 การจัดการเรียนการสอนในคลินิก จึงได้รวบรวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลที่
 สอนในคลินิก จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะประกอบด้วยคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ
 8 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถด้านการสอน

เป็นกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา ทักษะ เจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิด
 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจารย์พยาบาลจะมีคุณลักษณะของ
 ความสามารถด้านการสอนดังนี้ (กาญจนา เกียรติประวัติ, 2524 ;กัญญา มิ่งคังสง่า, 2539;
 กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2535 ; จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527 ;นันทนา น้ำฝน, 2527 ; มณฑาทิพย์
 ไชยศักดิ์, 2543; สุภาพ อารีเชื้อ และ สิริยา สัมมาวาจ, 2542; Brown, 1981 ; Dawson,
 1986; Jacobson, 1966; Kiker, 1973 ; Mellish, 1990; Mogan & Knox, 1987; Mogan
 & Warbinek, 1994 ; Nehring, 1990 ; O'Shea & Parsons, 1979; Sieh & Bell, 1994 ;
 Wiseman, 1994)

- 1.1 ปฐมนิเทศนักศึกษาให้เข้าใจวัตถุประสงค์และกระบวนการ
 การเรียนการสอนในคลินิกได้อย่างชัดเจน
- 1.2 ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาสอน
 เป็นอย่างดี ครบองค์ประกอบของการสอน
- 1.3 มีความรอบรู้และรู้ลึกในสาขาวิชาที่สอน เข้าใจในหลักการต่างๆ
 ทางการพยาบาลอย่างแจ่มแจ้ง
- 1.4 สามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาที่จะสอนได้อย่างน่าสนใจ
 ลำดับการสอนต่อเนื่องกัน
- 1.5 สามารถอธิบายรายละเอียดเนื้อหาให้นักศึกษาเข้าใจโดยอยู่บน
 พื้นฐานของหลักการหรือเหตุผลที่ยอมรับ
- 1.6 จัดประสบการณ์การเรียนการสอนในคลินิกได้สอดคล้องกับ
 สภาพการณ์ที่เป็นจริง และเหมาะสมกับความสามารถของ
 นักศึกษาแต่ละราย
- 1.7 เป็นแหล่งประโยชน์สำหรับผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษา
 คำแนะนำกับผู้เรียนได้สอดคล้องกับสถานการณ์

- 1.8 มีความสนใจและติดตามความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นแก่ผู้เรียน ท้นต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิชาการ
- 1.9 กระตุ้นให้ผู้เรียนให้สนใจการเรียนและเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณค่าและคุณภาพทางวิชาชีพ อย่างสม่ำเสมอ
- 1.10 สามารถใช้คำถามเพื่อปรับความเข้าใจของนักศึกษาเพื่อสร้างเนื้อหาร่วมกัน
- 1.11 เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เสนอความคิดเห็นและการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
- 1.12 มีวิธีการสอนที่แตกต่างกันตามลักษณะของสถานการณ์ในตึกผู้ป่วย ลักษณะของผู้เรียนและเนื้อหาที่จะสอน โดยสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
- 1.13 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมหลากหลายรูปแบบที่หลากหลาย
- 1.14 สร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งบรรยากาศด้านวัตถุ และจิตใจ
- 1.15 ให้ความสำคัญกับนักศึกษาทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
- 1.16 สามารถสอนให้นักศึกษาพยาบาลเกิดการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านเจตคติ ด้านทักษะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง คิดชอบและปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.17 สามารถแก้ปัญหาขณะดำเนินการเรียนการสอนในคลินิกได้ดี
- 1.18 มีทักษะในการสื่อความหมาย ตลอดจนการปรับปรุงวิธีการสอน และอุปกรณ์ที่นำมาประกอบการสอนได้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและจำนวนนักศึกษา
- 1.19 สามารถสาธิตหรือปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างคล่องแคล่ว และถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักศึกษาพยาบาล
- 1.20 รู้จักใช้หลักจิตวิทยา การเรียนรู้ที่เหมาะสม
- 1.21 สอนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู
- 1.22 ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางการปฏิบัติการพยาบาลแก่นักศึกษา ได้เป็นอย่างดี

2. สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล

อาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก จะมีบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นพยาบาลวิชาชีพด้วย สามารถปฏิบัติการพยาบาลให้แก่ผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสถานการณ์ที่เป็นจริงมีอาจารย์พยาบาลจำนวนมากที่มีสมรรถนะเชิงวิชาชีพค่อนข้างต่ำ ไม่ค่อยได้มีโอกาสในการให้การดูแลผู้รับบริการโดยตรง เนื่องจากต้องรับผิดชอบการสอน นิเทศน์นักศึกษาพยาบาลจำนวนมาก อาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก 1 คน ต้องดูแลนักศึกษาพยาบาล ประมาณ 12 คน (ประนอม โอทกานนท์, 2543 : 89) ทำให้ทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลไม่ชำนาญเท่าที่ควร ทำให้สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาลมีทักษะความชำนาญลดลง แต่ในฐานะที่อาจารย์พยาบาลเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลเหมือนกับพยาบาลวิชาชีพคนอื่น ๆ จะต้องมีการปรับปรุง และพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพของตนเองให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้เป็นที่ยอมรับของทีมงานสุขภาพผู้รับบริการและนักศึกษา และมีความก้าวหน้าทัดเทียมกับวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาลของอาจารย์พยาบาล พอสรุปได้ดังนี้ (กัญญา มั่งคั่งสง่า, 2539; จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527; นันทนา น้าฝน, 2527; มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์, 2543; สุภาพ อารีเอื้อ และ สิริยา สัมมาวาจ, 2542; Brown, 1981; Jacobson, 1966; Kiker, 1973; Mogan & Knox, 1987; Mogan & Warbinek, 1994; Nehring, 1990; O'Shea & Parsons, 1979; Sieh & Bell, 1994; Wiseman, 1994; Zimmerman & Westfall, 1988)

2.1 การมีทักษะเชิงวิชาชีพ (Professional Skill) มีความสามารถปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ซึ่งสมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์ (2525 : 17) ได้แบ่งทักษะการพยาบาลดังนี้

2.1.1 ทักษะในการนำแนวความคิดและหลักวิทยาศาสตร์ หรือทฤษฎีต่าง ๆ ไปใช้ในการดูแลการพยาบาลผู้ป่วยเป็นรายบุคคล(Caring skill)และการปฏิบัติการ (Technical skill) เช่น การฉีดยา การเช็ดตัวลดไข้

2.1.2 ทักษะในการสังเกต และการให้เหตุผล เป็นทักษะที่สำคัญในการวางแผนการพยาบาล และการเลือกใช้วิธีการพยาบาลแก่ผู้ป่วย

2.1.3 ทักษะทางกลไก เป็นทักษะทางการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิบัติการพยาบาลต่างๆ โดยเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีความรู้ มีเหตุผลทางวิชาการ มีความมั่นใจ ทำได้รวดเร็วโดยอัตโนมัติหรือด้วยความชำนาญ

2.1.4 ทักษะในการพิจารณาตัดสินใจ เป็นทักษะในการใช้ความคิดหาเหตุผล และการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการให้การพยาบาล

2.1.5 ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นทักษะที่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกของตนเองต่อทีมสุขภาพ ผู้รับบริการและญาติ และฝึกวิธีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้น โดยที่พยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องฝึกทักษะดังต่อไปนี้

1. ทักษะการสื่อสารแบบไม่ใช่ภาษา (Nonverbal Communication)
 2. ทักษะการสื่อสารแบบตรงไปตรงมา (Assertive Communication)
 3. ทักษะการฟัง(Listening Skill) เป็นการรับข้อมูลจากบุคคลต่างๆ
- 2.2 สามารถบูรณาการความรู้และประยุกต์ใช้ทฤษฎีการพยาบาล หลักการและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติการพยาบาล
 - 2.3 มีทักษะในการสังเกตและสามารถประเมินปัญหาสุขภาพและความต้องการการพยาบาลของผู้รับบริการได้อย่างครอบคลุม ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ
 - 2.4 ปฏิบัติการพยาบาลด้วยความมีสติ รอบรู้ เชื่อมมั่นและมีวิจารณญาณ
 - 2.5 มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองและความสามารถเชิงวิชาชีพของตนเอง จะทำให้ผู้รับบริการและนักศึกษา เกิดความไว้วางใจและศรัทธาในวิชาชีพ
 - 2.6 เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาล
 - 2.7 มีความริเริ่มสร้างสรรค์และตื่นตัวตลอดเวลา กระตือรือร้นที่จะหาแนวทางเพื่อปรับปรุงคุณภาพของบริการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ และผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ
 - 2.8 ประเมินผลการพยาบาลได้ และปรับปรุงแผนการพยาบาล ให้เหมาะสมกับสภาพผู้รับบริการอยู่เสมอเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนให้นักศึกษาได้คิดและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ
 - 2.9 มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง วิชาชีพพยาบาล เป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้รับบริการ
 - 2.10 ปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงความต้องการความเป็นมนุษย์ ความพึงพอใจ สิทธิของผู้ใช้บริการ ศักดิ์ศรีความและความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน

2.11 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ รักวิชาชีพ อาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก เปรียบเสมือนเป็นแม่แบบของนักศึกษา

อาจารย์พยาบาลจำเป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล เนื่องจากการเรียนการสอนในคลินิก นักศึกษาพยาบาลจะได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในหอผู้ป่วย อาจารย์พยาบาลต้องตระหนักว่าตนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลคนหนึ่ง จะต้องมีความรับผิดชอบตามขอบเขตของพยาบาลวิชาชีพตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ การสนับสนุนงานด้านอื่น ๆ ที่มีส่วนทำให้วิชาชีพการพยาบาลก้าวหน้า และจะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี (good role model) แก่นักศึกษาและผู้ร่วมวิชาชีพ

3. ความสามารถด้านวิชาการ

สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการบริหาร เทคโนโลยีสารสนเทศ และความก้าวหน้าทางการศึกษา ดังนั้นความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม เพื่อความทันสมัย ทันเหตุการณ์ อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาทางการศึกษา ดังนั้นความรู้ทางวิชาการและการวิจัย จะทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ยังช่วยแก้ปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ไม่ตรงตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสามารถด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล (กัญญา มั่งคั่งสง่า, 2539; จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527; นันทนา น้ำฝน, 2527 ; Brown, 1981; Jacobson, 1966; Kiker, 1973; Mogan & Knox, 1987; Mogan & Warbinek, 1994; Nehring, 1990; O'Shea & Parsons, 1979; Sieh & Bell, 1994; Wiseman, 1994; Zimmerman & Westfall, 1988) พอสรุปได้ดังนี้

- 3.1 มีความรู้ในหลักการพยาบาล ทฤษฎีการพยาบาลและศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างแม่นยำ
- 3.2 ริเริ่มความรู้ใหม่ๆ ด้านการพยาบาลอย่างสม่ำเสมอ
- 3.3 มีความใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ สนใจและติดตามความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอและพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นแก่ผู้เรียน ทันต่อความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ
- 3.4 เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณค่าและคุณภาพทางวิชาชีพ

- 3.5 มุ่งมั่นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยการอบรมดูงาน เข้าร่วมประชุม เป็นวิทยากร และศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการพยาบาล
- 3.6 มีความเป็นนักวิชาการ
- 3.7 มีการศึกษาวิจัย แต่งตำรา เขียนบทความที่เป็นประโยชน์ ออกเผยแพร่
- 3.8 สนใจใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต
- 3.9 ช่างสังเกตและช่างสงสัยรักการค้นคว้าและการแสวงหาคำตอบ
- 3.10 กล้าเสนอความคิดเห็นต่อสังคมบนพื้นฐานของความเป็นนักวิชาการ
- 3.11 สามารถนำเสนอผลงานต่อที่ประชุมวิชาการทั้งในและนอกหน่วยงานและเผยแพร่ในวารสารทางการพยาบาล
- 3.12 เลือกสรรข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการพยาบาล
- 3.13 ให้การสนับสนุนผู้เรียนได้ใช้วิธีการหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเอง
- 3.13 ให้การสนับสนุนผู้เรียนได้ใช้วิธีการหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเอง
- 3.14 ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง
- 3.15 นำผลงานวิจัยของตนเองและของผู้อื่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสอนทางคลินิก
- 3.16 ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น
- 3.17 มีจรรยาบรรณของนักวิจัย

4. คุณลักษณะส่วนบุคคล

เป็นผลรวมระหว่างทัศนคติ อารมณ์และลักษณะเฉพาะของบุคคลที่สัมพันธ์กับการสอน การพยาบาลและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ (Mogan & Knox, 1987 : 334) นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก (กัญญา มั่งคั่งสง่า, 2539; จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527; นันทนา น้ำฝน, 2527; มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์, 2543; สุภาพ อารีเอื้อ และ สิริยา สัมมาวาจ, 2542; Brown, 1981; Dawson, 1986; Jacobson, 1966; Kiker, 1973; O'Shea & Parsons, 1979; Mogan & Knox, 1987;

Mogan & Warbinek, 1994; Nehring, 1990; Sieh & Bell, 1994; Windsor, 1987; Wiseman, 1994) มีดังนี้

- 4.1 มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครู
- 4.2 ทำทางเชื่อมั่นในตนเอง วางตนได้เหมาะสม ทั้งในขณะสอนและปฏิบัติกรพยาบาล
- 4.3 มีสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์
- 4.4 เป็นตัวอย่างที่ดีของนักศึกษา เช่น การพูด การแต่งกาย กิริยามารยาทในสังคม
- 4.5 มีลักษณะของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
- 4.6 มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
- 4.7 มีไหวพริบ ปฏิภาณดี
- 4.8 มีความเสียสละ อุทิศเวลาให้แก่งานของส่วนรวม
- 4.9 เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น คล่องแคล่ว ว่องไว ช่วยให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา
- 4.10 ซื่อสัตย์ และมีความจริงใจ
- 4.11 มีความรับผิดชอบสูง
- 4.12 รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน
- 4.13 ตรงต่อเวลา
- 4.14 เป็นคนเปิดเผย ยินดีที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 4.15 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าปรึกษาได้สะดวก
- 4.16 เข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของบุคคล
- 4.17 มีความรับผิดชอบในการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ
- 4.18 ตรวจสอบตนเองอยู่เสมอพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง
- 4.19 มีความละเอียด ประณีต รอบคอบในการปฏิบัติงานการพยาบาล
- 4.20 ขยันอดทนในการทำงาน
- 4.21 เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการและผู้เรียน
- 4.22 รู้จักยืดหยุ่นและตัดสินใจได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 4.23 เป็นผู้มีความรู้ที่ถ่ายทอดและฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ ที่ถูกต้องตามเป้าหมายของวิชาชีพอย่างแท้จริง
- 4.24 เป็นผู้ที่มีอิสระในด้านการแสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผล
- 4.25 เห็นใจนักศึกษา และเอาใจใส่ศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

อาจารย์พยาบาลจะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้ง นักศึกษา ผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการและญาติ สำหรับด้านการสอนในคลินิกนั้นสัมพันธภาพระหว่าง อาจารย์พยาบาลกับนักศึกษาพยาบาลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์ กับนักศึกษาจะช่วยสร้างบรรยากาศของการทำงานและช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ (Windsor, 1987 : 152) ถ้าอาจารย์กับนักศึกษามีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกันจะขัดขวางการเรียนรู้ของนักศึกษา อาจารย์พยาบาลสามารถแสดงออกสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน ได้แก่ การเห็นอกเห็นใจผู้เรียน (concern and sympathy) ยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ (Kiker, 1973 :722) นอกจากนี้แล้วอาจารย์พยาบาลยังจะต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับทีมสุขภาพด้วย เพื่อจะทำให้เกิด ความร่วมมืออันดีระหว่างสถานบริการกับสถาบันการศึกษา ซึ่งสามารถทำให้การจัดการเรียน การสอนในคลินิกบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของอาจารย์พยาบาล (กัญญา มังคังสง่า, 2539; จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527; นันทนา น้ำฝน, 2527; มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์, 2543; สุภาพ อารีเอื้อ และ สิริยา สัมมาวาจ, 2542; Brown, 1981; Dawson, 1986; Jacobson, 1966; Kiker, 1973; Mogan & Knox, 1987; Mogan & Warbinek, 1994; Nehring, 1990; O'Shea & Parsons, 1979; Sieh & Bell, 1994; Windsor, 1987) ดังนี้

- 5.1 รู้จักตนเองและผู้อื่น
- 5.2 เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี สร้างสัมพันธภาพกับทีมสุขภาพ และ เจ้าหน้าที่อื่นๆ รวมทั้งผู้รับบริการ ญาติ และนักศึกษา
- 5.3 เรียนรู้เข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความแตกต่างของบุคคล
- 5.4 รับรู้และไวต่อความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น
- 5.5 มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษา ผู้ใช้บริการ และ ผู้ร่วมงาน
- 5.6 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าปรึกษาได้สะดวก
- 5.7 ทักษะในการโต้ตอบ ปฏิเสธ และเจรจาต่อรองเพื่อประโยชน์ อันชอบธรรม
- 5.8 เสียสละ และสนใจปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม
- 5.9 เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่นักศึกษาและสถาบันจัดขึ้น
- 5.10 สร้างบรรยากาศของการทำงานและช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้
- 5.11 ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสถานศึกษาและภายใต้กฎหมาย

การที่อาจารย์พยาบาลมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลต่าง ๆ ได้นั้น จะต้องมีทักษะในการสร้างสัมพันธภาพ การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากอาจารย์พยาบาลต้องทำงานร่วมกับบุคลากรทางด้านสาธารณสุขหลายระดับ จะต้องอาศัยความร่วมมือ และประสานงานจากทุกฝ่ายในคลินิก ดังนั้นทักษะในการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่อาจารย์พยาบาลจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล และที่สำคัญที่สุดต้องพัฒนาตนเองให้เป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์

6. การบริหารจัดการ

ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ในการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาลจำเป็นต้องใช้ทักษะในการบริหาร เนื่องจากมีลักษณะของการทำงานเป็นทีม การพยาบาล มีการประสานงานกันระหว่างทีมการพยาบาลและทีมสุขภาพ ซึ่งการปฏิบัติงานใช้ทักษะด้านการบริหารงาน ทักษะการจูงใจและการเสริมสร้างพลังอำนาจ ทักษะของการเป็นผู้นำและผู้ตาม ควบคู่ไปด้วยจึงจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ดังนั้นอาจารย์พยาบาลควรมีคุณลักษณะด้านบริหารจัดการ ดังนี้

- 6.1 มีความรู้และเข้าใจในภารกิจและขอบข่ายงาน ด้านการจัดการเรียนการสอนในคลินิก
- 6.2 สร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัวหรือนักศึกษาอยู่เสมอ
- 6.3 เสริมสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 6.4 สามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้งและแก้ไขเหตุการณ์
- 6.5 สามารถเสริมสร้างพลังอำนาจ(Empower) แก่นักศึกษา
- 6.6 บริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. การใช้เทคโนโลยี

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ จากกระแสโลกาภิวัตน์ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ข้อมูลและสารสนเทศกำลังมีบทบาทในสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างยิ่ง ซึ่งในการเรียนการสอนในคลินิกอาจารย์พยาบาลควรจะเป็น ผู้ที่มีความคิดริเริ่มนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลให้แก่ผู้รับบริการ ดังนั้นอาจารย์พยาบาลจะมีคุณลักษณะการใช้เทคโนโลยี ดังนี้

- 7.1 มีความรู้ในการใช้เครื่องมือทางการแพทย์ใหม่ๆ และรู้จักประเมินผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อผู้รับบริการ ครอบครัวและชุมชน

- 7.2 มีความกระตือรือร้นที่แสวงหาความรู้กับเทคโนโลยีใหม่ๆ และเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งเข้าใจสภาพจิตใจของผู้รับบริการที่ต้องใช้เครื่องมือที่เป็นเทคนิคใหม่ๆ
- 7.3 มีการสอน แนะนำ และให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้แก่นักศึกษา รวมทั้งการดูแลและการเก็บบำรุงรักษา
- 7.4 มีความรู้และทักษะพื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ สามารถนำคอมพิวเตอร์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดระบบข้อมูล และนำมาใช้ประโยชน์ทางการพยาบาลได้
- 7.5 มีความสามารถในการใช้ระบบเครือข่ายข้อมูล (Internet) ในการติดต่อ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ทางการพยาบาล
- 7.6 รู้จักคุณค่าสารสนเทศ และมีจริยธรรมในการใช้สารสนเทศ

8. การวัดและประเมินผล

เป็นวิธีการที่ช่วยในการตัดสินใจว่า นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านใดบ้าง และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ทั้งนี้เนื่องมาจากการวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ไม่มีเครื่องมือที่สามารถวัดได้แน่นอน ไม่มีมาตรฐานในการตัดสินใจ การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาในคลินิกจะเป็นการประเมินผลการพัฒนาและความก้าวหน้าของผู้เรียน ทั้งในด้านการปฏิบัติการพยาบาลและทักษะอื่นๆ ที่จำเป็น (Mellish, 1990 : 308) ซึ่งอาจารย์พยาบาลจะต้องประเมินด้วยความเที่ยงตรงและยุติธรรม จึงจะช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ(Feedback) ที่ถูกต้องตรงความเป็นจริง นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผล (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527; นันทนา น้ำฝน, 2527; มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์, 2543; สุภาพ อารีเอื้อ และ สิริยา สัมมาวาจ, 2542; Brown, 1981; Dawson, 1986; Jacobson, 1966; Kiker, 1973; Mogan & Knox, 1987; Mogan & Warbinek, 1994; Nehring, 1990; O'Shea & Parsons, 1979; Sieh & Bell, 1994; Windsor, 1987) ดังนั้นคุณลักษณะอาจารย์พยาบาลจะต้องมีความสามารถในการวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติ ดังนี้

- 8.1 อธิบายหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการประเมินผลการฝึกภาคปฏิบัติให้นักศึกษาเข้าใจ
- 8.2 ให้ข้อมูลป้อนกลับที่เฉพาะเจาะจงแก่นักศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมทั้งตั้งคำถาม ชมเชย นักศึกษาในโอกาสและสถานการณ์ที่เหมาะสม

- 8.3 ประเมินด้วยความเที่ยงตรงและยุติธรรม
- 8.4 มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประเมินผล เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง
- 8.5 มีเกณฑ์ในการประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานที่ชัดเจน
- 8.6 บอกความก้าวหน้าของการฝึกปฏิบัติงานให้นักศึกษาทราบเป็นระยะๆ
- 8.7 มีความยุติธรรมในการประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา
- 8.8 หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกแต่ละทักษะมีการสรุปปัญหาการฝึกปฏิบัติงาน ร่วมกับเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

นอกจากอาจารย์พยาบาลในคลินิกจะต้องมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติกิจกรรมด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้านดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจารย์พยาบาลในคลินิกยังจะต้องมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงพฤติกรรมและความสามารถ ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนในคลินิก จะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิกให้มีศักยภาพสูงขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวัง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติการสอนในคลินิก หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สำหรับการศึกษานในประเทศไทยมีดังนี้

จุฬาลักษณ์ ณีรัตนพันธ์ (2519)ศึกษาการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานพยาบาลของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิกในสถานศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 185 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานพยาบาลของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิก ผลการศึกษาพบว่า หน้าที่ของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิกที่ปฏิบัติเป็นส่วนมาก คือด้านการเรียนการสอนในคลินิก โดยเฉพาะเกี่ยวกับการให้ คำปรึกษาและช่วยเหลือนักศึกษาในขณะปฏิบัติงาน การมอบหมายงาน การประเมินผลการฝึกปฏิบัติงาน และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้บริหารและนักศึกษาในการรายงานปัญหาผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา และถ่ายทอดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้นักศึกษาพยาบาลได้ยึดถือปฏิบัติ

พนอพรรณ สุรสิทธิ์ (2519) ศึกษาลักษณะงานของครูปฏิบัติการคลินิกประจำโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร ประชากรในการวิจัย คือ ครูปฏิบัติการคลินิกประจำโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร 6 สถาบัน จำนวน 120 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่เกี่ยวกับลักษณะงานของครูปฏิบัติการคลินิก ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าคะแนนเฉลี่ยของลักษณะงานของครูปฏิบัติการตามที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันกับที่ต้องการโดยส่วนรวมและแต่ละด้านนั้น มีความต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยของความต้องการสูงกว่าที่ปฏิบัติจริง 2) เมื่อเปรียบเทียบลักษณะงานของครูปฏิบัติการคลินิกประจำโรงพยาบาลซึ่งมีและไม่มีคณะแพทยศาสตร์ พบว่า ลักษณะงานด้านบริการการพยาบาลตามที่ปฏิบัติในปัจจุบัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งงานของอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติกันมากที่สุด คือ การรับผิดชอบผู้ป่วยในความดูแลของนักศึกษาพยาบาลให้ได้ รับการรักษาพยาบาลตามที่วางแผนไว้ นอกจากนั้นยังดูแลความสุสสบาย สังเกตอาการและการเปลี่ยนแปลง ของผู้ป่วยด้วย 3) ลักษณะงานของครูปฏิบัติการคลินิกประจำโรงพยาบาล ซึ่งมีวุฒิต่างกัน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกๆ ด้าน 4) ค่าเฉลี่ยของชั่วโมงการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการคลินิกในปัจจุบันกับที่ต้องการ พบว่า ชั่วโมงการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการคลินิกในปัจจุบันกับที่ต้องการด้านการศึกษาและบริการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ มีความต้องการสูงกว่าที่ปฏิบัติจริง 5) ค่าเฉลี่ยของชั่วโมงการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการคลินิกประจำโรงพยาบาลในแต่ละด้านที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันแตกต่างกัน คือ ค่าเฉลี่ยของชั่วโมงการปฏิบัติงานในแต่ละด้านไม่เท่ากัน

วิพรรณ วัฒนศัพท์ (2523) ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลเกี่ยวกับสมรรถภาพที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์พยาบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 100 คน และอาจารย์พยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข 100 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งเป็นชั้นหรือพวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถภาพที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่อาจารย์พยาบาล แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการสอน ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ด้านบริหารการศึกษา และด้านการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการสอน อาจารย์พยาบาลทั้งสองสถาบันมีความเห็นว่าสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุด คือ การนำเอาความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการสอนภาคปฏิบัติ 2) ด้านการปฏิบัติการพยาบาล อาจารย์พยาบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีความคิดเห็นว่างานสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดคือการสังเกตอาการเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่วนอาจารย์พยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข มีความคิดเห็นว่างานสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดคือการร่วมมือประสานงานกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การพยาบาล

3)ด้านการบริหารการศึกษา อาจารย์พยาบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีความคิดเห็นว่ามีสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนอาจารย์พยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข มีความคิดเห็นว่ามีสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุด คือ เข้าใจนโยบายและปรัชญาของสถาบัน 4)ด้านการวิจัย อาจารย์พยาบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีความคิดเห็นว่ามีสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดคือการทำวิจัยด้วยตนเอง ส่วนอาจารย์พยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข มีความคิดเห็นว่ามีสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุด คือ การให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัย

นันทนา น้ำฝน (2526) ศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในตึกผู้ป่วยตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาพยาบาล สังกัดคณะพยาบาลศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย ที่กำลังฝึกปฏิบัติในตึกผู้ป่วยแผนกอายุรศาสตร์และแผนกศัลยกรรมศาสตร์ จำนวน 160 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในตึกผู้ป่วย 4 ด้าน คือ 1)ด้านการวางแผนการสอนและการนิเทศ 2)ด้านการดำเนินการสอนและการนิเทศ 3)ด้านประเมินผล และ4)ด้านคุณลักษณะที่ดีของอาจารย์พยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการสอน ผลการศึกษาพบว่า 1) พฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในตึกผู้ป่วยด้านการวางแผนการสอนและการนิเทศพบว่า พฤติกรรมการสอนที่ปรากฏตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมการสอนที่นักศึกษาแสดงความคาดหวังไว้ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) พฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลใน ตึกผู้ป่วยด้านการดำเนินการสอนและการนิเทศพบว่า พฤติกรรมการสอนที่ปรากฏตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และระดับมากจำนวนใกล้เคียงกัน และพฤติกรรมการสอนที่นักศึกษาแสดงความคาดหวังไว้ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) พฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในตึกผู้ป่วยด้านการประเมินผลพบว่า พฤติกรรมการสอนที่ปรากฏตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมการสอนที่นักศึกษาแสดงความคาดหวังไว้ทุกพฤติกรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4) พฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในตึกผู้ป่วยด้านคุณลักษณะที่ดีของอาจารย์พยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการสอนพบว่า พฤติกรรมการสอนที่ปรากฏตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมการสอนที่นักศึกษาแสดงความคาดหวังไว้ ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 5)การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในตึกผู้ป่วยตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอนและการนิเทศ ด้านการดำเนินการสอน

และการนิเทศ ด้านการประเมินผลและด้านคุณลักษณะที่ดีของอาจารย์พยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการสอนพบว่า พฤติกรรมการสอนตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพฤติกรรมการสอนตามการรับรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

ศรสวาท ชัยตรุณ. (2536) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลือของอาจารย์ และนักศึกษา กับประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 และ 3 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 460 คน เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลือของอาจารย์ และนักศึกษา กับประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิก ผลการศึกษาพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลือของอาจารย์ และนักศึกษารวมทุกด้านกับรายด้านคือ การร่วมรู้สึก การยอมรับ การแสดงออกอย่างอบอุ่นและเอื้ออาทร การเป็นแบบอย่าง การมีความซื่อสัตย์ การทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยตรงกับประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกรวมทุกด้าน และด้านต่อตนเอง ต่องาน และต่อวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง 2) สัมพันธภาพเชิงช่วยเหลือของอาจารย์ และนักศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 3) ตัวแปรที่มีความสำคัญในการร่วมพยากรณ์ประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ตามลำดับคือ การเป็นแบบอย่าง การทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยตรง การแสดงออกอย่างอบอุ่นเอื้ออาทร ซึ่งรวมกันพยากรณ์ประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้ร้อยละ 32.60 ($R^2 = .3260$)

กัญญา มั่งคั่งสง่า (2539) ศึกษาคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์(ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) ปีการศึกษา 2538 ในวิทยาลัยพยาบาล 9 แห่ง จำนวน 655 คน อาจารย์พยาบาลจำนวน 72 คน และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาล จำนวน 24 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 751 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับคุณลักษณะที่เป็นจริง และที่คาดหวังของอาจารย์พยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) ผลจากการศึกษาพบว่า 1)ทัศนะของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์พยาบาล และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาที่มีต่อ

คุณลักษณะที่เป็นจริงของอาจารย์พยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์(ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) ตามที่เป็นจริงแต่ละด้านและรวม 4 ด้าน คือ ด้านการสอน ด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพและด้านสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาล จากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2)ทัศนคติของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์พยาบาล และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาที่มีต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงของอาจารย์พยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) ตามที่คาดหวังในแต่ละด้านและรวม 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบความแตกต่างของทัศนคติรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ พบว่า ทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลกับอาจารย์พยาบาลและทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลกับผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาล ไม่พบว่าแตกต่างกัน 3)ทัศนคติของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์พยาบาล และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาล แตกต่างกันระหว่างทัศนคติที่เป็นจริงกับทัศนคติที่คาดหวังในแต่ละด้าน และรวม 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีทัศนคติแต่ละคู่แตกต่างกัน

ลักษณะนั้นที่ เชนบุญ(2539) ศึกษาพฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลตามทัศนคติของอาจารย์ นักศึกษา และหัวหน้าหอผู้ป่วย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 411 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตภาคใต้ 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ และด้านการประเมินผลการนิเทศ ผลการศึกษาพบว่า 1)ในทัศนคติของอาจารย์ พฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตภาคใต้ 3 ด้าน และแต่ละด้านปฏิบัติได้เหมาะสมมาก ส่วนนักศึกษา และหัวหน้าหอผู้ป่วยเห็นว่าปฏิบัติได้เหมาะสมปานกลาง 2)ในทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เห็นว่าพฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตภาคใต้ 3 ด้าน ปฏิบัติได้เหมาะสมปานกลาง และแต่ละด้านได้แก่ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เห็นว่าปฏิบัติได้เหมาะสมปานกลาง ส่วนด้านการประเมินผลการนิเทศ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เห็นว่าปฏิบัติได้เหมาะสมมาก นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เห็นว่าปฏิบัติได้เหมาะสมปานกลาง 3)พฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตภาคใต้ โดยรวม 3 ด้าน และเป็นรายด้านในทัศนคติของอาจารย์ นักศึกษา และหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) พฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

เขตภาคใต้ โดยรวม 3 ด้าน และเป็นรายด้านในทัศนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยรวม 3 ด้าน และเป็นรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วารุณี มีเจริญ(2534) ศึกษาสมรรถภาพการสอนในคลินิกของอาจารย์พยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์พยาบาลที่สอนและนิเทศนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก จำนวน 286 ราย และนักศึกษาพยาบาล จำนวน 314 ราย ในวิทยาลัยพยาบาล 9 แห่ง สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสมรรถภาพการสอนในคลินิกของอาจารย์พยาบาลและแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนในคลินิก ผลการศึกษาพบว่า 1)สมรรถภาพการสอนในคลินิกของอาจารย์พยาบาล โดยรวมตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2)อาจารย์พยาบาลที่มีอายุ ประสบการณ์การสอนและการนิเทศในคลินิก และการได้รับการศึกษา/อบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ที่แตกต่างกัน มีสมรรถภาพการสอนในคลินิก โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอาจารย์พยาบาลที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุด จำนวนนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ และการได้รับการศึกษา/อบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่แตกต่างกัน มีสมรรถภาพการสอนในคลินิกของอาจารย์พยาบาล โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3)ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนในคลินิก โดยรวมตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรีสุดา งามขำ(2540) ศึกษาพฤติกรรมการดูแลนักศึกษาพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในการสอนทางคลินิก และทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตภาคเหนือ ปีการศึกษา 2539 จำนวน 283 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลนักศึกษาพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในการสอนทางคลินิก ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ความเห็นอกเห็นใจ ความไวใจ การมีจิตสำนึกทางจริยธรรม ความยึดมั่นผูกพัน ผลการศึกษาพบว่า 1) พฤติกรรมการดูแลนักศึกษาพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในการสอนทางคลินิก ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของ นักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับดี ส่วนพฤติกรรมดูแลนักศึกษาพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในการสอนทางคลินิกตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์ทาง

บวกลงในระดับปานกลางกับทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล และการรับรู้พฤติกรรมคุณแลนักศึกษาของอาจารย์พยาบาลในการสอนทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 และ 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกลงในระดับปานกลางกับทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สุภาพ อารีเอื้อ และสิระยา สัมมาวาจ (2541) ศึกษาคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนภาคปฏิบัติตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์ ประชากรที่ใช้ศึกษาเป็นอาจารย์พยาบาลซึ่งสอนภาคปฏิบัติจำนวน 61 คน และนักศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2541 จำนวน 363 คน เครื่องมือในการวิจัยแปลมาจากแบบวัดคุณลักษณะที่มี ประสิทธิภาพของครูคลินิก (The Nursing Clinical Teacher Effectiveness Inventory : NCTEL) สร้างโดยนอร์คซ์และมอแกน (Mogan & Knox, 1985) แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะของครูคลินิก 5 คุณลักษณะ คือ 1)ความสามารถด้านการสอน 2)สมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาล 3)การประเมินผลนักศึกษา 4)มนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5)บุคลิกภาพ ผลการศึกษาพบว่าอาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลซึ่งสอนภาคปฏิบัติโดยรวม และแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ 1) เป็นคนที่มีระเบียบเรียบร้อย 2) แสดงให้เห็นว่ามีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลและการตัดสินใจ 3) แสดงให้เห็นว่ามีความรู้กว้างขวางในสาขาที่สนใจ ส่วนข้อที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ 1) มีอารมณ์ขัน 2) แก้ไขข้อผิดพลาดของนักศึกษาโดยไม่ตำหนิติเตียน 3) ไม่วิพากษ์วิจารณ์นักศึกษาต่อหน้าคนอื่น

สุภาพ อารีเอื้อ และสิระยา สัมมาวาจ (2542) ศึกษาคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของครูคลินิกจากการรับรู้ของนักศึกษา ประชากรที่ใช้ศึกษาเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 231 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 199 คน จากโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาลัยพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กระทรวงกลาโหม วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีกองทัพ สงกัตสถาบันพระบรมราชชนก และวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เครื่องมือในการวิจัยแปลมาจากแบบวัดคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของครูคลินิก (The Nursing Clinical Teacher Effectiveness Inventory : NCTEL) สร้างโดย Mogan และ Knox ในปี 1985 ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะของครูคลินิก 5 คุณลักษณะ คือ 1)ความสามารถด้านการสอน 2)สมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาล 3)การประเมินผลนักศึกษา 4)มนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5)บุคลิกภาพ ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของครูคลินิกจาก

การรับรู้ของนักศึกษา รายด้านตามลำดับคือ 1)ความสามารถทางการพยาบาล 2)บุคลิกลักษณะส่วนตัว 3)ความสามารถในการสอน 4)การประเมินผล 5)ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คะแนนคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของครูคลินิกจากการรับรู้ของนักศึกษา รายข้อสูงสุดและต่ำสุด 5 อันดับ ซึ่ง 5 อันดับสูงสุด คือ 1)มีความเชื่อมั่นในตนเอง 2)แสดงให้เห็นว่ามีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลและการตัดสินใจ 3)เป็นคนที่มีการระเบียบ 4)แสดงให้เห็นว่ามีความรอบรู้ทางการพยาบาล และ5)เป็นแบบอย่างที่ดี ส่วน 5 อันดับต่ำสุด 1)มีอารมณ์ขัน 2)แก้ไขข้อผิดพลาดของนักศึกษาโดยไม่ตำหนิตัวเดียว 3)ไม่วิพากษ์วิจารณ์นักศึกษาต่อหน้าคนอื่น 4)มีท่าทีที่นักศึกษาสะดวกที่จะเข้าพบ และ5)ส่งเสริมความเป็นอิสระในการปฏิบัติ

สำหรับการศึกษาวิจัยต่างประเทศมีดังนี้

Virginia. (1965) ศึกษาคุณสมบัติของครูพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้ทำในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ใช้ประชากรรวมทั้งหมด 178 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการพยาบาล 12 คน ครูพยาบาล 64 คน นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 52 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 50 คน โดยให้เขียนพฤติกรรมของครูที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติที่มีประสิทธิภาพและสำคัญมี 19 ประการตามลำดับ คือ ยอมรับนักเรียนเป็นบุคคลหนึ่ง มีความซื่อสัตย์ ไม่ทำให้นักเรียนอายต่อหน้าผู้อื่น ให้โอกาสและเวลาที่เหมาะสมแก่นักเรียน เป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียน มีความมั่นใจ เป็นผู้อ่อนล้นผ่อนยาวได้ สนใจร่วมงานกับ นักเรียนดี เห็นใจนักเรียน ให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน เตรียมการสอนที่เหมาะสมสามารถอธิบายสิ่งที่นักเรียนไม่เข้าใจได้ ให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญบุคคลหนึ่ง ให้คำแนะนำและแก้ปัญหานักเรียนได้ มีความรับผิดชอบดี เข้าใจความต้องการของนักเรียนแต่ละคน เป็นแบบอย่างที่ดี ควบคุมตนเอง และกระตุ้นนักเรียนเสมอ

Margaret (1966) ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลในทัศนะของนักศึกษาพยาบาล การวิจัยครั้งนี้ทำในนักศึกษาพยาบาล 5 แห่ง ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐบาลและเอกชน โดยให้เขียน พฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลในฟอร์มที่กำหนดให้ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ คือ ดูแลให้ความช่วยเหลือเมื่อปฏิบัติงานบนเตียงผู้ป่วยเมื่อมีผู้ป่วยหนักหรือสภาวะการณั้คับขัน สนับสนุนและให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ ในเวลาที่สอนพยายามสอนให้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ภูมิหลังในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นแหล่งวิชาการและที่ปรึกษาที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง เมื่อนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ถ้า

ทำผิดหรือทำไม่ถูกวิธีจะคอยแนะนำเป็นส่วนตัว มีวิธีการสอนที่จูงใจให้นักศึกษาอยากเรียนรู้ ตั้งใจสอน วิพากษ์วิจารณ์ในทางสร้างสรรค์เสมอ มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ของโลก ให้ความอบอุ่นเป็นกันเอง จริงใจและสนใจนักศึกษา พุทธิกรรมที่ไม่พึงประสงค์คือ ไม่ให้ความช่วยเหลือ ขณะปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิก ไม่สนใจนักศึกษาพยาบาล หลีกเลี่ยงในการปฏิบัติงาน ตีเตือนนักศึกษาพยาบาลต่อหน้าผู้อื่น ไม่อธิบายให้ชัดเจน ไม่เตรียมตัวก่อนสอนและให้คะแนน ไม่ยุติธรรม

Brown (1981) ศึกษาคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของอาจารย์พยาบาลในทัศนะของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์พยาบาล โดยทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตร จำนวน 82 คน อาจารย์พยาบาลจำนวน 42 คน คณะพยาบาลที่สังกัดในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตของกรีนวิลล์ และแคลิฟอร์เนียเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของครุคลินิก 3 ด้านคือ 1) สมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาล 2)มนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3)บุคลิกภาพ มีจำนวน 20 รายชื่อ จากการศึกษพบว่าคุณลักษณะในทัศนะของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์พยาบาล ให้ความสำคัญมากที่สุดคือความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษามากกว่าสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาล

Davidhizar and McBride (1985) ศึกษาความรู้สึกของการประสบความสำเร็จและความล้มเหลวในการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลพบว่า ค่าเฉลี่ยของนักศึกษาส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาภาคปฏิบัติโดยมีแรงจูงใจภายนอก คือ ลักษณะของอาจารย์ที่มีความรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมีบุคลิกดี ส่วนแรงจูงใจที่ให้นักศึกษารู้สึกล้มเหลวในการฝึกภาคปฏิบัติ คือ อาจารย์ที่ขาดทักษะในการอธิบาย ไม่มีความรู้ บุคลิกภาพไม่เหมาะสมพยาบาลวิชาชีพที่มีลักษณะเคร่งเครียด มีทัศนคติในทางลบกับนักศึกษา ไม่มีความเป็นมิตร

Mogan & Knox (1985) ศึกษาพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพของครุคลินิก โดยทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตร จำนวน 500 คน และอาจารย์พยาบาลจำนวน 66 คน ในวิทยาลัยพยาบาลในภาคตะวันตกของแคนาดา รวมทั้งพยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาและทำงานในรัฐโคโลัมเบีย จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของครุคลินิก 5 ด้านคือ 1)ความสามารถด้านการสอน 2)สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล 3)การประเมินผล 4)ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5)คุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 47 ข้อ ซึ่งส่งไปให้กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีการรับรู้พฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพของ

ครูคลินิก คล้ายคลึงกัน โดยมีการประเมินให้คะแนนพฤติกรรมทั้ง 5 ด้าน 1)ความสามารถด้านการสอน 2)การประเมินผล 3)สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล 4)คุณลักษณะส่วนบุคคล และ 5)สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับระหว่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยจำแนกตามชั้นปี พบว่า 1)ความสามารถด้านการสอน นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ให้ความสำคัญสูงสุด 2) สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล นักศึกษาพยาบาลทั้งสองชั้นปี ให้ความสำคัญสูงสุด 3) การประเมินผล นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ให้ความสำคัญสูงสุด และในส่วนของ 4)สัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 5)คุณลักษณะส่วนบุคคล นักศึกษาพยาบาลทั้งสองชั้นปีให้ความสำคัญไม่แตกต่างกัน

Mogan & Knox (1987) ศึกษาคุณลักษณะที่ดีและมีดีของอาจารย์ในคลินิกตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครจากอาจารย์และนักศึกษาพยาบาลจากมหาวิทยาลัย 7 แห่ง ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่เรียกว่า The Nursing Clinical Teacher Effectiveness Inventory (NCTEL) รวม 48 ข้อ จากการศึกษพบว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษาพยาบาลมีความเห็นตรงกันว่า คุณลักษณะที่ดีของอาจารย์ในคลินิก คือ การสนุกกับงานการพยาบาลและการสอน มีการเตรียมการสอนที่ดี มีความมั่นใจในตนเอง มีทักษะทางคลินิกและมีความรับผิดชอบ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และนักศึกษาพยาบาลให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า อาจารย์ในคลินิกต้องสร้างการปฏิบัติการพยาบาลต่าง ๆ ด้วยความกระตือรือร้น ส่งเสริมความเป็นอิสระและให้ความสำคัญแก่นักศึกษา ส่วนคุณลักษณะที่ไม่ดีของอาจารย์ในคลินิก คือ อาจารย์ไม่เปิดกว้างทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติการพยาบาล นอกจากนี้อาจารย์ยังยอมรับว่า คุณลักษณะที่ไม่ดีของตนเอง คือ ขาดความสนุกในงานการพยาบาล ขาดทักษะในการติดต่อสื่อสาร และไม่สามารถช่วยเหลือให้นักศึกษาให้จัดระเบียบความคิดในการแก้ปัญหาให้ผู้ป่วยได้

Davis, et al. (1992) ศึกษาเรื่องสมรรถภาพที่อาจารย์พยาบาลควรจะมีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลใหม่ โดยใช้แบบประเมินสมรรถภาพของอาจารย์พยาบาลมี 43 ข้อ รายการ ครอบคลุมบทบาททั้ง 3 ด้าน คือ บทบาทด้านการสอน บทบาทด้านการบริการ และบทบาทด้านการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์พยาบาลเห็นด้วยร้อยละ 80 ว่ารายการสมรรถภาพเป็นสมรรถภาพของอาจารย์พยาบาล และพบว่าอาจารย์พยาบาลที่จบใหม่ยังมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะทำหน้าที่บทบาทของอาจารย์พยาบาล

Sieh & Bell (1994) ศึกษาคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพของครูคลินิก โดยทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลจำนวน 199 คน และอาจารย์พยาบาล

จำนวน 22 คน ของวิทยาลัยพยาบาลในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา เครื่องมือในการวิจัยได้พัฒนามาจากแนวคิดของ Mogan & Knox (1985) วัดประสิทธิภาพของ ครูคลินิก (The Nursing Clinical Teacher Effectiveness Inventory : NCTEL) ประกอบด้วยคุณลักษณะของครูคลินิก 5 ด้าน คือ 1)ความสามารถด้านการสอน 2)สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล 3)การประเมินผล 4)ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5)คุณลักษณะส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของครูคลินิกที่นักศึกษาต้องการ 3 อันดับที่สำคัญ คือ 1)เสนอแนะแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องหรือสิ่งที่นักศึกษาทำผิดพลาดเป็นการส่วนตัว 2)มีลักษณะของความเป็นอาจารย์พยาบาลที่ดี 3)เมื่อนักศึกษาปฏิบัติกรพยาบาลผิดพลาดจะไม่ตำหนิตีเดียต่อหน้าผู้อื่น ส่วนคุณลักษณะของครูคลินิกที่อาจารย์พยาบาลต้องการ อันดับที่สำคัญ คือ 1)จัดการเรียน การสอนให้สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น 2)ปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละรายบุคคลให้มีการพัฒนาการขึ้น 3)สนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนการสอน ส่วนคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ด้าน เรียงตามลำดับ คือ 1)การประเมินผล 2)ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3)ความสามารถด้านการสอน 4) สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล 5)คุณลักษณะส่วนบุคคล

Benor & Leviyof (1997) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของครูคลินิกตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลอิสระจำนวน 123 คน แบ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตร (RN) ชั้นปีที่ 3 จำนวน 24 คน นักศึกษาพยาบาลหลักสูตร Intensive BN ชั้นปีที่ 2 จำนวน 35 คน และชั้นปีที่ 3 จำนวน 43 คน จากสถาบันการศึกษาจำนวน 3 แห่ง เครื่องมือในการวิจัยได้พัฒนามาจากแนวคิดของ Mogan & Knox (1985) ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยคุณลักษณะของครูคลินิก 5 ด้าน คือ 1)ความสามารถด้านการสอน 2)สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5) การประเมินผล จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะที่นักศึกษาต้องการครูคลินิกที่รวมถึงพยาบาลผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูคลินิกด้วยเช่นกัน คุณลักษณะที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด เรียงตามลำดับสำหรับผู้ที่เป็นอาจารย์พยาบาลหรือผู้เฒ่าในคลินิก คือสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะส่วนบุคคล ส่วนความสามารถด้านการสอนและการประเมินผล นักศึกษาทั้งสองชั้นปีให้ความเห็นที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จากเอกสาร หนังสือ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พบว่าได้มีการกำหนดคุณลักษณะของอาจารย์

พยาบาลที่สอนภาคปฏิบัติ จำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ 1)ความสามารถด้านการสอน 2)สมรรถนะในการปฏิบัติกรพยาบาล 3)การประเมินผล 4)ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5)คุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน เช่น ระบบการเมืองและการบริหาร ภาวะทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสังคม รวมทั้งองค์ประกอบด้านการประกันคุณภาพทางการศึกษา จึงทำให้คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิกที่มีอยู่เดิมนั้น ไม่ครอบคลุมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิกจึงได้มีการแปรเปลี่ยนตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้นจึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก เพิ่มในด้านความสามารถด้านวิชาการ การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยี หรือคุณลักษณะอื่นที่อาจได้จากข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

